

Archeologisch onderzoek Boekelosestraat te Boekelo

Quickscan met terreinverkenning

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 86

Archeologisch onderzoek Boekelosestraat te Boekelo

Quickscan met terreinverkenning

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 86

Definitief

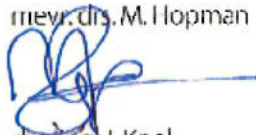

ISSN 1573-5710

Opdrachtgever: Ter Steege Vastgoed

Grontmij Nederland bv
Assen, 31 januari 2005

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek Boekelosestraat te Boekelo
Grontmij Archeologische Rapporten 86
Projectnummer : DR176592
Documentnummer : DR176592
Revisie : 2
Datum : 31 januari 2005

Auteur(s) : mevr. drs. P. Fijma
e-mail adres : paula.fijma@grontmij.nl
Gecontroleerd : mevr. drs. M. Hopman
Paraafgecontroleerd :
Goedgekeurd : dhr. ir. G. J. Knol
Paraaf goedgekeurd :

Administratieve gegevens

Datum opdrachtverstrekking	22 november 2004	
Opdrachtgever	Ter Steege Vastgoed	
Uitvoerder	Grontmij Nederland bv	
	mevr. drs. P. Fijma	
Bevoegd gezag	Provincie Overijssel	
	Mevr. drs. S. Wentink	
	provinciaal-archeoloog	
Locatie	gemeente	Enschede
	plaats	Boekelo
	toponiem	Boekelosestraat
	RD-coördinaten	noord X: 251.750, Y: 469.650 zuid X: 251.750, Y: 469.400
	kaartbladen	34F

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Plangebied.....	5
1.3	Aanleiding.....	5
2	Bureauonderzoek	6
2.1	Werkwijze	6
2.2	Huidige en historische situatie	6
2.3	Bekende archeologische waarden.....	7
2.3.1	Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (2 ^e generatie)	7
2.3.2	Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS).....	7
2.3.3	Archeologische Monumentenkaart (AMK).....	7
2.3.4	RAAP briefverslag 1998/1999/MW	7
2.4	Geologie, geomorfologie en Bodem.....	8
2.4.1	Geologie.....	8
2.4.2	Geomorfologie.....	8
2.4.3	Bodem.....	8
2.5	Archeologische verwachting	9
3	Veldonderzoek	10
3.1	Werkwijze	10
3.2	Boringen.....	10
3.2.1	Algemeen	10
3.2.2	Boorprofielen.....	10
3.3	Archeologie.....	11
3.4	Conclusie veldonderzoek	11
4	Evaluatie	12
4.1	Samenvatting	12
4.2	Conclusie en aanbevelingen	12

Bijlage 1
Locatie Plangebied

Bijlage 2
Locatie Boringen

Bijlage 3
IKAW, ARCHIS en AMK

Bijlage 4
Literatuurlijst

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Ter Steege Vastgoed heeft Grontmij Nederland bv opdracht verleend voor een archeologische Quicksan ter plaatse van de toekomstige woningbouwlocatie aan de Boekelosestraat te Boekelo (gemeente Enschede). Het doel van het onderzoek is de bekende archeologische waarden in het plangebied te inventariseren. Tevens is door middel van een booronderzoek in combinatie met een terreininspectie de bodemopbouw van het plangebied in kaart gebracht. De Quicksan bestaat uit een Bureauonderzoek en een Veldonderzoek.

1.2 Plangebied

Het plangebied ligt aan noordoostkant en gedeeltelijk in de bebouwde kom van Boekelo. De grenzen van het plangebied worden gevormd door onder meer een spoorlijn en de Boekelosestraat. De exacte locatie van het plangebied wordt weergegeven in bijlage 1. De oppervlakte van het terrein bedraagt circa 12 hectare.

1.3 Aanleiding

Men is voornemens om in het plangebied een woningbouwlocatie te situeren. Tijdens de bouw van woningen worden graafwerkzaamheden uitgevoerd die de bodem verstoren. Bodemverstoringen hebben tot gevolg dat eventueel aanwezige archeologische resten tevens worden verstoord of vernietigd. Het gebied direct ten oosten van het plangebied heeft volgens de IKAW een middelhoge verwachtingswaarde op het aantreffen van archeologische waarden. Vandaar dat in het plangebied een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze

Bij het bureauonderzoek is aandacht besteed aan de huidige en historische situatie van het plangebied. Verder zijn de bekende en potentiële archeologische waarden in kaart gebracht. Daarbij is gebruik gemaakt van het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS), de Archeologische Monumentenkaart (AMK), alsmede bodem-, geologische, geomorfologische, topografische en historische kaarten.

2.2 Huidige en historische situatie

Op een historische kaart van 1846 is te zien dat Boekelo bestaat uit enkele huizen. In deze periode lopen enkele kronkelwegen naar Boekelo. Het gebied is verder in gebruik voor agrarische doeleinden.

Afbeelding 1: Luchtfoto van plangebied, vanuit het noorden gezien.

Op het moment van uitvoering van het onderhavige onderzoek stond er in het plangebied een verlaten textiel fabriek die het grootste gedeelte van het terrein in beslag neemt (zie afbeelding 1). In het middengedeelte zijn waterpartijen aanwezig. Alleen het oostelijke gedeelte is in gebruik als groenstrook en sportveld. Hier ligt gras met daaromheen bomen.

Als gevolg van de aanleg van de textiel fabriek, de waterpartijen en het sportveld is de bodem in het plangebied waarschijnlijk grotendeels verstoord. Bodemverstoringen hebben tot gevolg dat eventueel aanwezige archeologische

resten tevens worden verstoord of vernietigd. Van de groenstrook in het oostelijke gedeelte van het plangebied is de bodem waarschijnlijk alleen verstoord als gevolg van agrarische activiteiten uit het verleden.

2.3 Bekende archeologische waarden

2.3.1 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (2^e generatie)

De archeologische verwachtingskaart IKAW geeft een gebiedsindeling in vier categorieën weer op basis van de verwachting van archeologische vondsten (gebieden met een zeer lage-, lage-, midden-, dan wel hoge-archeologische verwachting). De kaart is voornamelijk gebaseerd op bodemtypen.

Volgens de IKAW ligt het plangebied in de bebouwde kom en is daarom niet gekarteerd. Het gebied direct ten oosten van het plangebied heeft een middel-hoge archeologische verwachtingswaarde. Het gebied ten noorden van het plangebied heeft een lage verwachtingswaarde (zie bijlage 2).

2.3.2 Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)

ARCHIS is het geautomatiseerde Archeologisch Informatiesysteem voor Nederland. Het bestaat uit een databank waarin allerlei gegevens over archeologische vindplaatsen (bijna 60.000) en terreinen (bijna 13.000) in Nederland zijn opgeslagen, daterend van de prehistorie tot de nieuwe tijd. ARCHIS is ontstaan uit een samenwerkingsverband van de ROB en een aantal universiteiten.

Volgens ARCHIS zijn er aan de oostgrens van het plangebied twee waarnemingen geregistreerd (zie bijlage 2). In het plangebied zelf zijn geen waarnemingen bekend.

Beide vondsten betreffen losse vondsten. De vondsten werden gedaan tijdens een archeologische veldkartering in een steilrand tussen een bosperceel en een sportveld. De datering van beide vondsten is onbekend. Waarnemingsnummer 138277 betreft een vuursteenbrok. Waarnemingsnummer 138278 betreft een vuurstenen afslag.

2.3.3 Archeologische Monumentenkaart (AMK)

De AMK is een digitaal bestand van alle bekende behoudenswaardige archeologische terreinen in Nederland dat door de ROB in samenwerking met de desbetreffende provincie is opgesteld. Op de kaart staan terreinen met archeologische status aangegeven. De kaart baseert zich op gegevens uit ARCHIS. Statustoekenning vindt plaats nadat het terrein is getoetst aan een aantal door de ROB gehanteerde criteria (kwaliteit, zeldzaamheid en contextwaarde). Volgens de AMK komen er in het plangebied geen AMK-terreinen voor.

2.3.4 RAAP briefverslag 1998/1999/MW

In 1998 heeft RAAP een archeologische kartering uitgevoerd ten behoeve van de MER in verband met de voorgenomen vestiging van de nieuwe brouwerij van de Koninklijke Grolsch NV. Het onderzoek van RAAP vond plaats in het gebied dat grenst aan de oostgrens van het onderhavige plangebied.

Tijdens het onderzoek van RAAP werd duidelijk dat het gebied dat direct grenst aan het plangebied ligt op een dekzandrug met vrijwel overal een intact bodemprofiel. Bovendien werden twee vondsten aangetroffen in een steilrand

die gesitueerd is tussen het bosperceel en een sportveld. De vondsten worden gedateerd in de Steentijd (zie paragraaf 2.3.2).

Op grond van de resultaten van het onderzoek concludeert RAAP dat op de dekzandrug sprake is van een Steentijdvindplaats, die zich waarschijnlijk kenmerkt door een (zeer) dunne strooiing van vuurstenen artefacten. Toch wordt door RAAP benadrukt dat de kans op het aantreffen van archeologische vondsten hier relatief gering wordt geacht. Om negatieve effecten geheel uit te sluiten, bestaat vanuit de archeologie een voorkeur om de dekzandrug in de planvorming indien mogelijk te ontzien.

2.4 Geologie, geomorfologie en Bodem

2.4.1 Geologie

Volgens de Geologische Kaart van Nederland 1:50.000, blad 34 Oost, bestaat de geologische gesteldheid in het plangebied uit fluvioperiglaciale afzettingen met dekzand van Formatie van Twente dunner dan 2,0 m.

De Formatie van Twente is afgezet in het Weichselien (zie tabel 1). Gedurende de koude tijden met weinig begroeiing zijn de droogliggende zanden door de overheersende westenwinden verstoven. Het dekzand heeft een duidelijk reliëf met hoogten en laagtes. Hogere delen van het landschap zoals dekzandruggen en -kopjes, werden in het verleden gezien als een gunstige plaats voor bewoning.

Tabel 1: indeling van het Kwartair

chronostratigrafie		jaren geleden		
Kwartair	Holoceen	Subatlanticum	3.000-Heden	
		Subboreaal	5.000-3.000	
		Atlanticum	8.000-5.000	
		Boreaal	9.000-8.000	
		Preboreaal	10.000-9.000	
	Pleistoceen	Laat		130.000-10.000
			<i>Weichselien (ijstijd)</i>	120.000-10.000
		Midden		800.000-130.000
			<i>Saalien (ijstijd)</i>	200.000-130.000
		Vroeg		2.400.000-800.000

2.4.2 Geomorfologie

Volgens de geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, blad 34, ligt het plangebied op een dekzandrug. Dekzandruggen werden in het verleden, vanwege hun hoge ligging ten opzichte van het overige landschap, gezien als een gunstige plaats voor bewoning.

2.4.3 Bodem

Volgens de Bodemkaart van Nederland 1:50.000, blad 34 Oost Enschede, ligt het plangebied in de bebouwde kom en is daarom niet gekarteerd. Direct ten noorden en oosten van het plangebied bestaat de bodem uit beekerdgronden bestaande uit lemig fijn zand (pZg23g) en uit veldpodzolgronden bestaande uit leemarm en zwak lemig fijn zand (Hn21).

Beekeerdgronden zijn zandgronden met een minerale eerdlaag die in de meeste gevallen zwart, maar in een enkele keer bruin van kleur is. Het zijn overwe-

gend gronden die over de gehele diepte tot aan de G-horizont roestig zijn. Het zijn voornamelijk doorlopende laagten bij onder andere hoger gelegen podzolgronden. Bij Boekelo komt binnen 1,2 m –mv soms grof zand en grind voor.

Veldpodzolgronden zijn humuspodzolgronden zonder ijzerhuidjes op de zandkorrels direct onder de B2-horizont en met een humushoudende bovengrond die dunner is dan 0,3 m. De gronden worden voornamelijk aangetroffen in jonge ontginningsgebieden. In het algemeen liggen ze in gebieden met duidelijke hoogteverschillen.

2.5 Archeologische verwachting

In het grootste gedeelte van het plangebied is de bodem waarschijnlijk verstoord door de aanleg van een textiel fabriek, waterpartijen en een sportveld. De kans op het aantreffen van archeologische vondsten lijkt hierdoor klein. Het oostelijke gedeelte van het plangebied is ingericht als groenstrook. De archeologische verwachting voor dit gedeelte van het plangebied is middelhoog. Er kunnen archeologische vondsten worden aangetroffen in de top van het (ongeroerde) pleistocene zand uit alle archeologische perioden. Met name op hoge delen in het landschap zoals zandkopjes en dekzandruggen worden vondsten verwacht.

3 Veldonderzoek

3.1 Werkwijze

Doel van het veldonderzoek is om door middel van boringen en een terreininspectie de bodemopbouw van het plangebied in kaart te brengen. Het veldonderzoek is uitgevoerd door een archeoloog en heeft plaatsgevonden op 17 december 2004. Het heeft bestaan uit de volgende onderdelen:

- Het uitvoeren van handboringen. Op het terrein zijn 8 archeologische boringen verspreid over het terrein uitgevoerd. De locatie van de boorpunten is aangegeven op bijlage 3. De boringen zijn verricht met een Edelmanboor (diameter 10 centimeter) tot een maximale diepte van 1,4 m. De vrijkomende grond is beoordeeld op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals fragmenten vuursteen, aardewerk, houtskool, bot, et cetera. Tevens is tijdens het booronderzoek gelet op de aanwezigheid van verkleuringen in de grond, die kunnen duiden op bewoningssporen of cultuurlagen. Daarnaast is tijdens het booronderzoek aandacht besteed aan de mate van bodemverstoring in het plangebied. Relevante lagen zijn gezeefd op een 4 mm-zeef.
- Van de boorpunten zijn de RD-coördinaten met behulp van dGPS vastgesteld.

3.2 Boringen

3.2.1 Algemeen

Tijdens het booronderzoek is gebleken dat een groot gedeelte van het terrein verhard is. Op verharde terreingedeeltes zijn geen boringen uitgevoerd. Daarnaast waren enkele gedeeltes van het plangebied niet toegankelijk door hoge omheiningen en dergelijke. Op plaatsen waar groen aanwezig was, zijn zoveel mogelijk verspreid over het terrein boringen uitgevoerd.

3.2.2 Boorprofielen

Van de acht uitgevoerde boringen was er slechts één met een onverstoord bodemprofiel. Het betreft boring 7, waarbij een intact podzolprofiel werd waargenomen. De rest van de bodem in het plangebied is grotendeels verstoord. De bouwvoor van boring 7 bestaat uit matig humeus, matig leemarm, matig fijn zand. Onder de verstoorde lagen wordt van boven naar beneden een E-, B- en C-horizont waargenomen. De E-horizont is ongeveer 0,1 m dik en grijs van kleur. Verder bestaat deze uitspoelingslaag uit humusarm, zeer leemarm, matig fijn zand. De B-horizont is ongeveer 0,35 m dik en bruin van kleur. Verder bestaat deze inspoelingslaag uit humusarm, matig leemarm, matig fijn zand. De gele C-horizont bestaat uit matig leemarm, matig fijn zand.

Van de overige zeven boringen is het profiel verstoord. De bouwvoor is gemiddeld 0,3 m dik en bestaat uit matig humeus, matig leemarm, matig fijn

zand. Daaronder wordt bij de meeste boringen een verstoorde laag aangetroffen. Er zijn geen in- of uitspoelingslagen waargenomen. De diepte van de oorspronkelijke top van het Pleistocene zand kon niet meer worden achterhaald.

Bij boringen 6 en 8 is alleen de bovengrond van het profiel verstoord. De bouwvoor ligt direct op de C-horizont. De top van het Pleistocene zand kon echter niet meer worden achterhaald door afschuiving van het profiel. Bij boring 8 is dit gebeurd bij egalisering ten behoeve van de aanleg van het sportveld. Bij boring 6 is de oorzaak hiervan onduidelijk.

In tabel 2 is de diepte van de verstoringen per boring aangegeven.

Tabel 2: verstoringdiepte per boring

Boringnummer	Verstoord tot ... m -mv
1	> 1,0
2	> 0,9
3	> 1,2
4	0,6
5	0,75
6	0,25
8	0,25

3.3 Archeologie

Tijdens het veldonderzoek werden geen archeologische vondsten of grondsporen aangetroffen.

3.4 Conclusie veldonderzoek

Tijdens het veldonderzoek is gebleken dat de bodem in het plangebied grotendeels is verstoord. Er zijn geen archeologische waarden aangetroffen. Hieruit kan geconcludeerd worden, dat er zich waarschijnlijk geen archeologische resten in het plangebied bevinden.

4 Evaluatie

4.1 Samenvatting

Uit de resultaten van het archeologisch onderzoek blijkt dat in het plangebied archeologische waarden verwacht konden worden. Met name in de groenstroken die op dekzandruggen en –koppen kunnen deze archeologisch waarden worden aangetroffen.

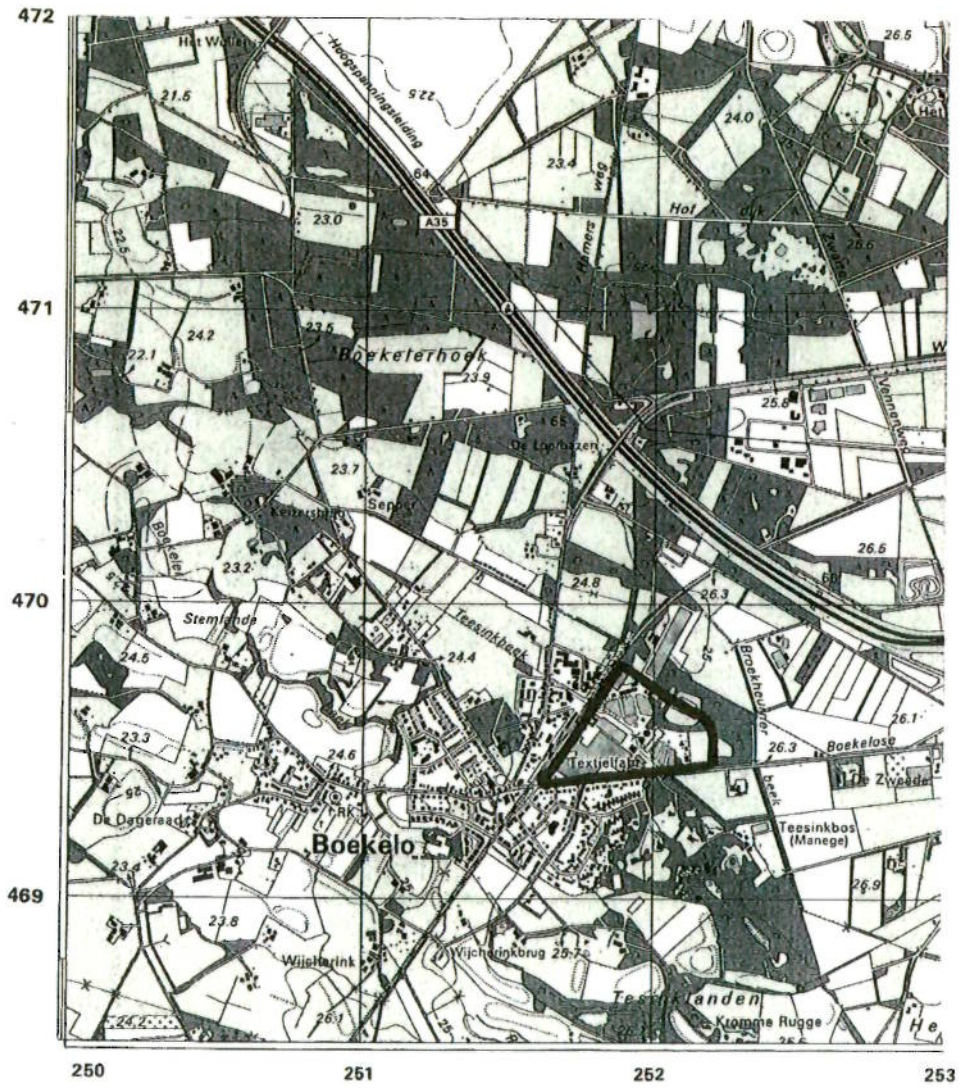
Ten behoeve van het onderzoek zijn 8 archeologische boringen uitgevoerd in het plangebied. Tijdens het booronderzoek werd duidelijk dat het bodemprofiel in vrijwel het hele plangebied is verstoord tot in de top van het Pleistocene zand. Tevens zijn tijdens het veldonderzoek geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4.2 Conclusie en aanbevelingen

Ons inziens is naar aanleiding van de resultaten van het archeologisch onderzoek geen vervolgonderzoek benodigd. Hiermee lijkt het plangebied vrij van beperkingen ten aanzien van graafwerkzaamheden. Over dit advies heeft nader overleg plaats gevonden met het bevoegd gezag, namelijk de provincie Overijssel, mevr. drs. M. Nieuwenhuis. Het advies is akkoord bevonden door het bevoegd gezag.

Bijlage 1

Locatie Plangebied

Schaal 1:25.000

Locatie Plangebied

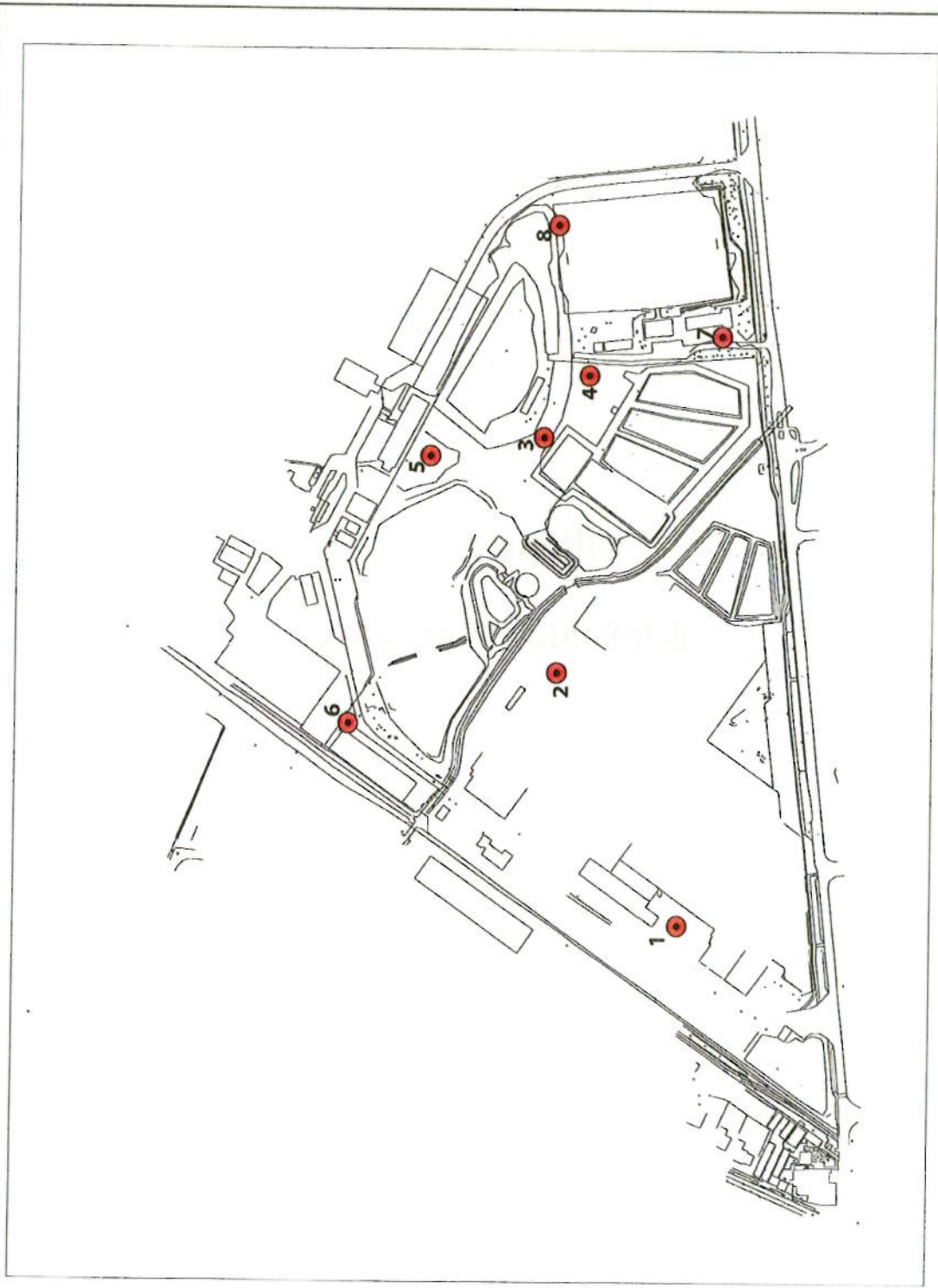
bijlage: 1
PN: 176592

Bijlage 2

Locatie Boringen

Legenda

● Boorpunten

**Archeologisch Onderzoek
Boekeloseweg te Boekelo**

Locatie boringen

Oprichtgever: Ter Stege Vastgoed

Schaal: 1 : 4000

projectnummer: DR 176592

versie 0 datum: 20-12-04

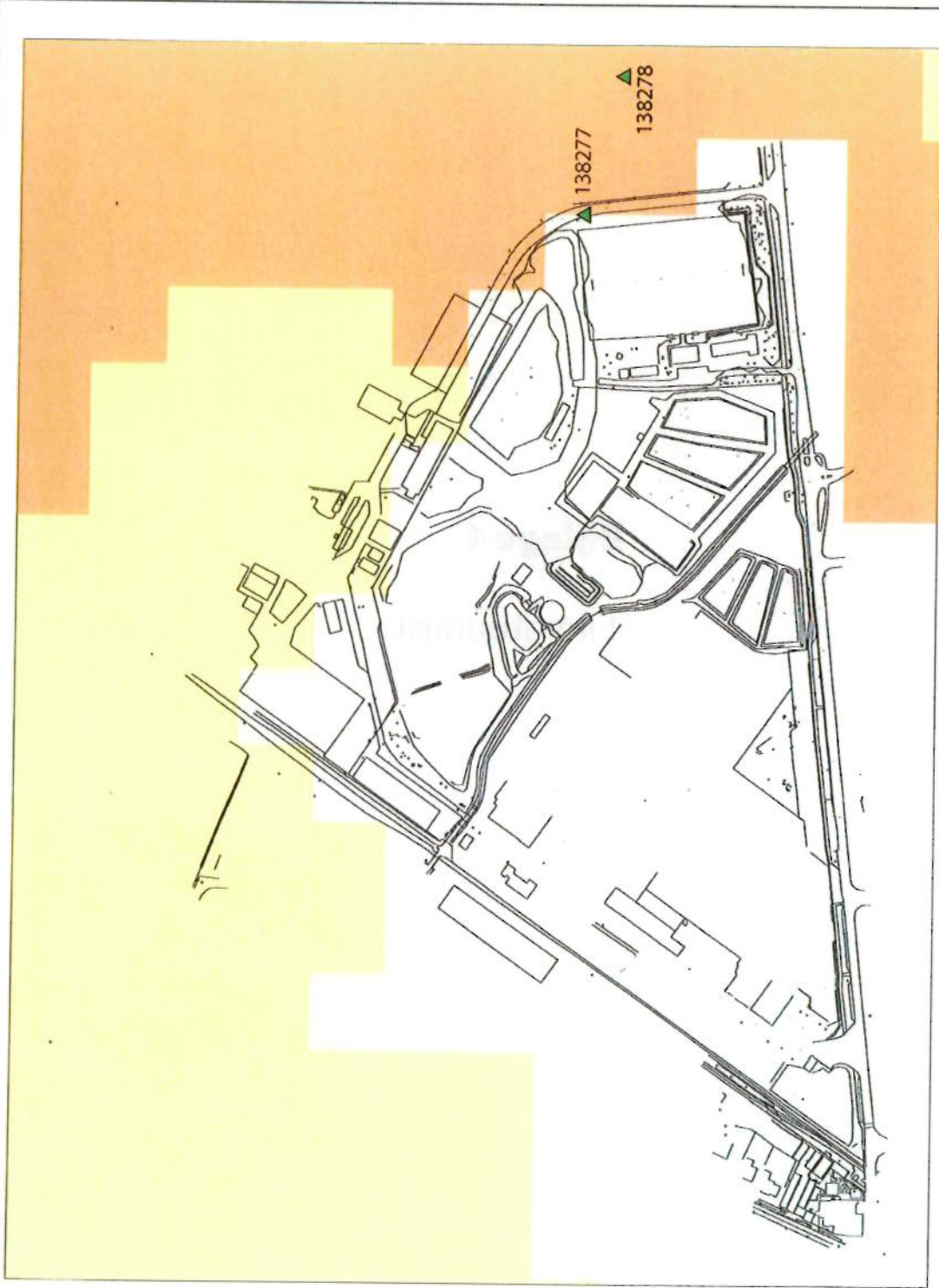
getekend
JVB

gecontroleerd
PF

Bijlage 3

IKAW, ARCHIS en AMK

Legenda

- Archis meldingen
- IKAW
- Hoge verwachting
- Middelhoge verwachting
- Lage verwachting
- Zeer lage verwachting
- Water
- Bebouwing
- Onbekend

**Archeologisch Onderzoek
Boekeloseweg te Boekelo**

IKAW en Archis
Opdrachtgever: Ter Stege Vastgoed
Schaal: 1 : 4000
Bron: ROB

Grontmij

projectnummer: DR 176592		 N
versie 0	datum: 20-12-04	
getekend	JVB	gecontroleerd
		PF

Bijlage 4

Literatuurlijst

Bijlage 4

Literatuurlijst

Berg, M.W, van den, C.J. van Houten & C. den Otter, 2000. Geologische Kaart van Nederland 1:50.000. Blad Enschede West (34W) en Enschede Oost/Glanerburg (34O/35). Nederlands Instituut voor toegepaste geowetenschappen TNO, Utrecht.

Geudeke, G.W. et al, 1990. Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000. 3. Oost-Nederland 1830-1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Kleinsman, W.B. & J.A.M. ten Cate, 1979. Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50.000, blad 34/35 Enschede-Glanerbrug. Stiboka, Wageningen.

Scholte Lubberink, H.B.G., 1998. De Groote Plooy, gemeente Enschede; archeologische kartering in het kader van de m.e.r. brouwerij Koninklijke grolsch N.V. RAAP-verslag 1998/1999-MW. RAAP, Amersfoort.

Stichting voor Bodemkartering, 1979. Bodemkaart van Nederland 1:50.000, blad 34 Oost Enschede. Stiboka, Wageningen.

www.grontmij.nl